

Nhưng nó phải bằng hai mày

Tác phẩm

1. Tìm hiểu chung

a. Thể loại

- Truyện cười trào phúng

b. Đối tượng

- Thầy lí xử kiện
- Cải và Ngô

2. Tìm hiểu chi tiết

- Mỗi quan hệ giữa Cải và thầy lí trước khi xử kiện là mỗi quan hệ đã được xếp đặt rồi (Cải đã lót tiền trước cho thầy lí năm đồng). Cải cứ nghĩ là quan sẽ cho mình được kiện nên rất ung dung. Tuy nhiên không ngờ khi xử kiện, Cải lại bị thầy lí tuyên bố đánh mười roi. Cải từ thế chủ động chuyển hoàn toàn sang bị động và không thể nói tiếp được lời nào.

- Sự độc đáo của câu chuyện chính là sự kết hợp giữa hai thứ “ngôn ngữ”:

+ Ngôn ngữ bằng lời nói là ngôn ngữ công khai, nói cho tất cả những người có mặt ở đó nghe.

+ Nhưng thứ “ngôn ngữ” bằng động tác thì chỉ có thầy lí và Cải mới hiểu được. Nếu Cải xòe ra năm ngón tay và “ngầm” ra hiệu với thầy lí đó là “lẽ phải” thì thầy lí đã đáp lời nhanh chóng bằng việc xòe năm ngón tay trái úp lên năm ngón tay mặt, ý nói “lẽ phải” kia đã được nhân đôi.

+ Sự thú vị được người đọc nhận ra khi tìm thấy sợi dây liên hệ thông suốt giữa: lẽ phải - những ngón tay và những đồng tiền.

- Ý nghĩa tố cáo của truyện chính là ở chỗ: lẽ phải đối với người xử kiện được tính bằng tiền. Đồng tiền đo lẽ phải, tiền nhiều lẽ phải nhiều, tiền ít lẽ phải ít.

- Lời nói của thầy lí ở cuối truyện:

+ “*Nhưng nó phải bằng hai mày*” là một sự vận dụng độc đáo và sáng tạo nghệ thuật chơi chữ gây cười. “Phải” là một từ chỉ tính chất, đem ghép nó với một từ chỉ số lượng (phải bằng hai) tưởng như vô lí. Thế nhưng khi ta liên tưởng đến năm đồng và mười đồng tiền đứt lót của Ngô và Cải, ta lại thấy nó hoàn toàn hợp lí. Lời phán quyết của thầy lí “vô lí” trong xử kiện nhưng lại có lí trong mối quan hệ (tiền bạc) với các nhân vật => Chính việc “đánh lộn sòng” này đã tạo ra tiếng cười hài hước và sự thích thú trong quá trình “giải mã” tác phẩm của mỗi chúng ta.

- Nhân vật bị thất bại trong vụ kiện là nhân vật Cải. Cải bị bất ngờ nên không kịp trở tay vì thế mà bị rơi vào tình trạng thảm hại (vừa mất tiền lại vừa bị đánh). Thế nhưng câu chuyện chính là lời phê phán cả hai nhân vật. Sự tham lam của bọn quan lại sẽ càng ngày càng tráo trở hơn nếu còn có những người như Ngô và Cải. Hành vi tiêu cực của chính họ là nguyên nhân làm cho họ trở nên thảm hại. Trong sự việc này, họ là những kẻ đáng thương nhưng cũng là những người đáng giận.

3. Ý nghĩa

- Phê phán giai cấp thống trị, tham nhũng, vạch trần lối xử kiện vì tiền.

- Phê phán hành động hối lộ của một bộ phận nông dân lao động

-> Có tác dụng giáo dục trong nội bộ nhân dân một cách sâu sắc, thấm thía về bài học trong cuộc sống.